

Jaarverslag 2019

IVN & Nationale Parken

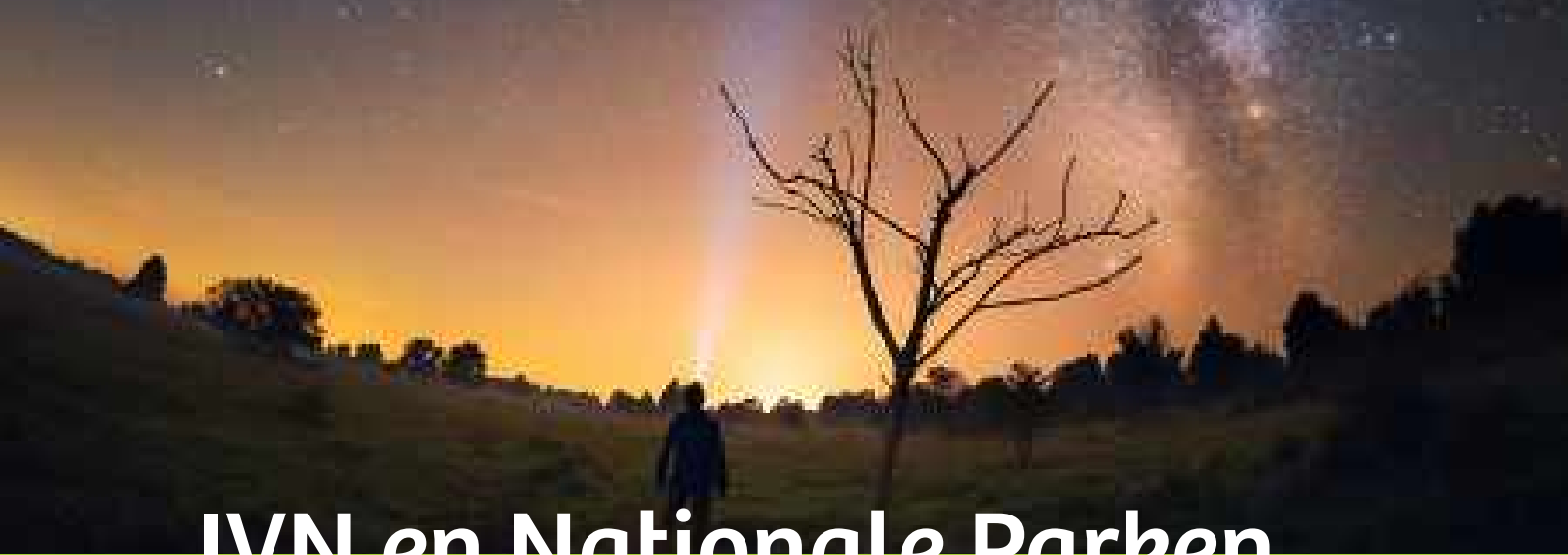

Inhoudsopgave

IVN en nationale parken	4
Focus 2019 en resultaten	6
1. Jeugd en jongeren: educatie, beleving én participatie	7
2. Recreatieondernemers: ambassadeurs van natuur en landschap	9
3. Bewoners: betrokken en actief	11
4. Vrijwilligers: goud waard!	13
5. Brede publiek: algemene communicatie	14
Ter illustratie: Kleine greep uit de activiteiten per Nationaal Park	17

IVN en Nationale Parken

Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft IVN Natuureducatie de opdracht gegeven om zorg te dragen voor de coördinatie van de communicatie en educatie in 19 van de 21 Nationale Parken in Nederland. IVN heeft in de Nationale Parken mensen en organisaties met elkaar verbonden, allianties gesmeed en netwerken opgebouwd (scholen, vrijwilligers, ondernemers) en samen met de gebiedspartners activiteiten, producten, programma's en methoden ontwikkeld voor de verschillende doelgroepen.

In 2019 zijn stappen gezet om de aanbevelingen vanuit de evaluatie door Berenschot op te volgen. De (meer)jaarplannen communicatie en educatie van de Nationale Parken worden vraag gestuurd opgesteld door verder uitgebouwde samenwerking met de stakeholders vanuit de gebieden die zich verenigd hebben in de werkgroepen communicatie & educatie of gelijksoortige gremia. Meer en meer wordt de samenwerking opgezocht met de lokale en regionale marketingorganisaties om gezamenlijk het verhaal van het Nationaal Park vorm te geven en uit te dragen.

Tevens is ingezet op de verbrede werkingssfeer van Nationale Parken Nieuwe Stijl en werden meer en meer educatieve activiteiten en programma's zo ontwikkeld en ingezet om mensen die wonen, werken en recreëren in een nationaal park de unieke waarden van de natuur, de cultuurhistorie én het landschap te laten beleven. Zo werden er initiatieven ontplooid die inspelen op maatschappelijke vraagstukken. Een voorbeeld hiervan is het thema klimaatverandering waarvoor speciale klimaatwandelingen en bijscholing werden georganiseerd en leerlingen van het voortgezet onderwijs die aan de slag gingen met actuele maatschappelijke vraagstukken tijdens Jongeren Advies Bureau projecten.

Landelijk platform

De IVN-coördinatoren en medewerkers communicatie & educatie hebben een onafhankelijk rol in de Nationale Parken, vormden ook in 2019 een landelijk platform en droegen bij aan de samenhang en gemeenschappelijkheid in de uitstraling van de Parken. Er vond landelijke kennisdeling plaats waardoor goede voorbeelden werden gedeeld en conceptontwikkeling en innovatie plaatsvond rondom onder andere de ontwikkelingen naar een Nationaal Park Nieuwe Stijl en de nieuwe educatiestrategie. In een aantal van de Nationale Parken is in 2019 gewerkt aan landschapsbiografieën welke handvatten zullen bieden om de communicatie en de educatie in die gebieden door te ontwikkelen. De opgedane kennis en ervaring wordt actief gedeeld in het platform van de coördinatoren communicatie en educatie.

Binnen een Nationaal Park draagt de IVN coördinator als onafhankelijke tussenpersoon zorg voor een samenhangend educatie- en communicatieplan in samenwerking met partijen zoals terreinbeheerders, grote recreatieondernemers, marketing organisaties, de cultuurhistorische verenigingen en overheden.

In 2019 is veel aandacht besteed aan de verschillende onderdelen van de standaard:

a) Nationale parken hebben een planmatige aanpak van communicatieve- en educatieve programma's voor de verschillende doelgroepen in het gebied; *in de parken worden (meer) jaarplannen in gezamenlijkheid opgesteld. IVN werkt op basis van een format maar bood ook ruimte voor gebiedspecifieke kwaliteiten, accenten en wensen.*

b) Kennis op het vlak van educatieve concepten en afspraken over kwaliteitsborging worden actief gedeeld binnen netwerken in en tussen de nationale parken. *Via verschillende kanalen (tweedaagse, eendaagse, whatsappgroepen, Intranet en andere communicatiekanalen) vond wekelijks afstemming en kennisdeling plaats tussen de coördinatoren van de verschillende parken. Landelijke coördinatie en afstemming vindt plaats door de landelijk projectleider Nationale Parken die IVN hiervoor heeft aangesteld.*

c) Communicatieve en educatieve programma's vertalen de verhalen van het gebied, zijn afgestemd op de behoefte van de doelgroepen en werken volgens het principe hoofd, hart en handen. *Het verhaal van het gebied is leidend. Coördinatoren initieerden de vertaling van het verhaal naar alle contactmomenten van een bezoeker aan het Park in samenwerking met de gebiedspartners. Ondersteunend hieraan volgden IVN coördinatoren trainingen story-telling en 'visueel werken'.*

d) Educatieve programma's hebben een relatie met de andere hoofddoelstellingen van het nationaal park -waaronder wetenschappelijke onderzoek- om daarmee draagvlak te creëren en betrokkenheid en participatie te vergroten. *Deze onderwerpen krijgen aandacht in de verschillende (meer)jaarplannen educatie en communicatie.*

IVN Natuureducatie heeft in 2019 in opdracht van het Landelijke Nationale Parken Bureau het expertteam educatie vormgegeven en voorgezeten om bovenstaande onderdelen verder uit te werken in een educatiestrategie en een educatie leidraad. In verschillende sessies hebben tevens de coördinatoren hier input voor aangeleverd.

Focus 2019 en resultaten

De basisvoorzieningen op het vlak van communicatie en educatie voor de diverse doelgroepen van de Nationale Parken moeten op orde zijn en eigentijds: een bezoeker (kind, toerist, bewoner) weet wat hij/zij minimaal kan verwachten bij een bezoek aan een Nationaal Park. Daarnaast heeft ieder Nationaal Park zijn/haar eigen dynamiek en prioriteiten en doelen vastgesteld passend bij het gebied en de fase waarin het Nationaal Park zich bevindt. Inzet van de verschillende communicatie & educatie bouwstenen is daarom maatwerk en vond in overleg met stakeholders van het betreffende gebied plaats. In de jaarplannen van de Nationale Parken zijn de activiteiten zoveel mogelijk geclusterd per doelgroep:

- Kinderen en jongeren
- Recreatieondernemers
- Bewoners
- Vrijwilligers

1. Jeugd en jongeren

Educatie, beleving én participatie

Een prioritaire doelgroep voor alle Nationale Parken zijn 'Jeugd en jongeren'. Scholen voor het basis- en voortgezet onderwijs maken veelvuldig gebruik van de speciale park-specifieke programma's voor het hele regionale onderwijs die door de partners binnen het Nationaal Park –vaak in gezamenlijkheid- worden aangeboden. Leerlingen worden ondergedompeld in de natuur, het landschap en de cultuurhistorie van het park en gaan actief aan de slag met natuurbeleving en onderzoek van o.a. biodiversiteit, actuele vraagstukken en de cultuurhistorie van het gebied.

Basisonderwijs

Met specifiek voor het onderwijs ontwikkelde programma's beleven jaarlijks tienduizenden jonge kinderen een topervaring in hun eigen Nationaal-Park-op-de-hoek. In de Nationale Parken in Limburg alleen al namen meer dan 3.600 basisschoolleerlingen deel aan een educatief programma, 1.000 meer dan het jaar ervoor. De belangstelling voor de programma's is al jaren groot en over het algemeen vrij stabiel. Docenten worden betrokken bij vernieuwingen en aanpassingen van het educatieve aanbod zodat naadloos wordt aangesloten bij de wensen van het onderwijs. Programma's en projecten

worden geëvalueerd met docenten en leerlingen en geregeld worden onderdelen vernieuwd en wordt gebruik gemaakt van eigentijdse methoden. Mede hierdoor is het herhalingsbezoek van scholen aan de Nationale Parken heel groot.

Een groot succes in 2019 was het onderwijsprogramma "Schokkend Mooi" dat zich afspeelt in Nationaal Park De Meinweg. Een elektrisch aangedreven treintje vervoert de kinderen het gebied in waarbij ze alles te weten komen over de daar aanwezige aardbreuk en de invloed op het landschap. Voor scholen in en om Nationaal Park Dwingelderveld is gebruik gemaakt van het concept "escape the classroom" waar een appél wordt gedaan op verschillende competenties en vaardigheden om de code te kraken.

Voortgezet onderwijs

Bij het programma “IVN-Jongeren Adviesbureau” fungeren de partners in de Nationale Parken als opdrachtgevers voor scholieren van het voortgezet onderwijs die met een realistische opdracht aan de slag gaan. Dit zijn over het algemeen relevante maatschappelijke thema's die spelen in en om de gebieden. Vaak zijn deze opdrachtgevers de terrein beherende organisaties als Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer of bijvoorbeeld Rijkswaterstaat of de Provincie die de leerlingen ‘inhuren’ als

Jongeren Adviesbureau en de jonge adviseurs meenemen het gebied in om onderzoeken uit te voeren of metingen te verrichten. Vaak komen deze jongeren met verrassende adviezen! Zo hebben leerlingen van het Ooststellingwerfcollege de Provincie Drenthe geadviseerd om de gevolgen van stikstof en klimaat verandering op de natuur in kaart te brengen en het beheer daar op aan te passen. De opdracht die leerlingen in Nationaal Park Loonse en Drunense Duinen kregen was van een andere orde: hoe maak je van Gogh zichtbaar in het Nationaal Park?

Buitenschools

Ook in hun vrije tijd worden vele duizenden kinderen en jongeren bij de natuur en het landschap in en om de Nationale Parken betrokken.

Via bijvoorbeeld bezoekersevenementen zoals een Kijk en Doedag van Staatsbosbeheer met speciale kinderactiviteiten, mede begeleid door jongeren van de JeugdNatuurClubs uit Nationaal Park Weerribben-Wieden. Of de Klokhuisdag waar vrijwel alle Nationale Parken aanwezig waren en een ruim aanbod hadden voor belevingsactiviteiten voor kinderen.

Jongeren in de directe omgeving van hun Nationaal Park worden via het programma IVN-Junior Rangers bereikt. Via dit programma wordt aan een langjarige duurzame relatie gewerkt met jongeren. Zij worden –en zijn- zeer betrokken bij de natuur en cultuurhistorie van hun gebied en zijn zo jonge vrijwilligers en ambassadeurs. Bij de Junior Rangers kunnen jongeren vanaf 12/13 jaar en jongvolwassenen diverse competenties ontwikkelen en internationale contacten opdoen: zowel fysiek via uitwisselingskampen als digitaal via de sociale media. Nationaal Park Drentsche Aa en het Nationale Park De Hoge Veluwe zijn in 2019 gestart met nieuwe groepen jongeren. In totaal zijn in 2019 in 8 Nationale Parken Junior Ranger groepen actief die maandelijks bij elkaar komen.

In Grenspark Kalmthoutse Heide vindt jaarlijks een Junior Ranger kamp plaats. In 2019 hebben de deelnemers een workshop storytelling gevolgd, gegeven door de jongeren van het Woesteland.

2. Recreatieondernemers

Ambassadeurs voor natuur en landschap

Recreanten laten de aanwezigheid van natuur in de omgeving steeds vaker meewegen in de keuze voor hun verblijf. En meer dan ooit is er over gebieden informatie beschikbaar, bijvoorbeeld via apps,

Gastheer
van het **Landschap**

routes en kaartjes. Maar het zijn juist de verhalen van mensen, de weetjes die niemand weet, iets bijzonders dat je pas ziet als je erop gewezen wordt, die maken dat je natuur écht beleeft. Met het programma Gastheer van het Landschap leren en ontdekken recreatie ondernemers in en om de Nationale Parken alles over natuur, landschap en cultuurhistorie in hun omgeving en beschikken daarmee over vaardigheden om die beleving over te brengen naar hun gasten. Het programma is op maat uitgewerkt per gebied en speelt in op de behoefte van ondernemers. Als start van het programma volgen de ondernemers een cursus en worden zo opgeleid tot Gastheer van het Landschap. In Nationaal Park Lauwersmeer vond in 2019 de vierde editie van de cursus plaats en werden 20 ondernemers toegevoegd aan het netwerk. Een module storytelling maakte onderdeel uit van de cursus en er werd uitgebreid stilgestaan bij de thema's van het gebied: Dark Sky Park en Vogelparadijs.

Programmaonderdelen

- Een cursus van **vier bijeenkomsten** waarin ondernemers leren over het ontstaan van het landschap, de natuur, cultuurhistorie en recreatiemogelijkheden in hun omgeving.
- Een **krachtig netwerk**, waarbij samen met andere ondernemers wordt gebouwd aan vernieuwende arrangementen.
- **Verdiepingsmodules** om inspiratie en kennis op te doen over bepaalde onderwerpen die aanvullend zijn op de cursusonderdelen.
- **Ondernemerssafari's** om te ontdekken hoe je bijzondere elementen van natuur, landschap en cultuurhistorie zelf kunt herkennen, vooral in de omgeving van het eigen bedrijf.
- **Beleefweken** waarin een heel netwerk van Gastheren binnen één gebied samenwerkt om gasten en bezoekers een week lang het gebied te laten beleven. Een onvergetelijk evenement voor bezoekers, omwonenden en ondernemers.

Beleefweken en –arrangementen

In 2019 zijn in meerdere Nationale Parken 'Beleefweken' in nauwe samenwerking met de Gastheren voor bewoners en bezoekers georganiseerd, waaronder:

- De Oosterscheldeweek,
- De Paarse Loperweek op De Sallandse Heuvelrug,
- Beleefweek Limburg (o.a. De Nationale Parken De Meinweg, De Groote Peel en De Maasduinen)
- Beleefweek op de Utrechtse Heuvelrug

In Nationaal Park De Sallandse Heuvelrug vond tijdens de "Paarse Loper" beleefweek een – uitverkocht- Natuurtheater plaats. *"KUDDE neemt je mee naar buiten, naar jezelf, naar binnen. Een sprookje voor volwassenen over de moed die het vergt om te worden wie je werkelijk bent. Samen met een schaapskudde wandelt het publiek in de schemering door Nationaal Park De Sallandse Heuvelrug. Wat is de aantrekkingskracht van de kudde en waarom is het zo moeilijk om los te breken? En willen we dat eigenlijk wel?"*

Deze voorstelling is een voorbeeld van een project wat omarmd is door de Nationale Parken. In 2016 speelde de voorstelling in Nationaal Park Dwingelderveld, in 2018 in De Biesbosch en in 2019 dus op de Sallandse Heuvelrug.

3. Bewoners

Actief en betrokken

Bewoners in en om de Nationale Parken zijn natuurlijk ook bezoekers, vrijwilligers, Gastheer of -vrouw of gemeenteraadsleden van de gebieden. En vaak ook echte ambassadeurs. Veel activiteiten in de Nationale Parken worden georganiseerd om juist dat ambassadeurschap te vergroten of om de mening van de betrokken burgers bij hun eigen achtertuin te horen.

In Nationaal Park De Alde Feanen werd de opening van “Vier de Alde Feanen” groots aangepakt. Er was een programma voor bezoekers van groot tot klein en ook de Gastheren hadden een zeer divers aanbod variërend van koe melken bij de lokale boer tot en met yoga in de buitenlucht. Ook een poëziewedstrijd maakte onderdeel uit van het gevarieerde programma.

Zo is op Schiermonnikoog een ‘nachtkaart’ ontwikkeld met informatie over de echte donkere plekken en het nachtleven op het eiland. Naast de bewoners kunnen ook bezoekers aan het Nationaal Park met deze kaart in de hand meer te weten komen over bijvoorbeeld vleermuizen en de monitoring hiervan. In het mobiele planetarium worden de

sterren en planeten –figuurlijk- binnen handbereik gebracht.

In Nationaal Park De Maasduinen is samen met het Limburgs Landschap een ‘premium wandelroute’ ontwikkeld die ook te downloaden is via een app. De beschrijving en de informatie is in twee talen – Nederlands en Duits- beschikbaar.

In Nationaal Park Duinen van Texel kwamen 150 mensen meehelpen met een grootschalige opruimactie. Kinderen en volwassenen hielpen de boswachters om de duinen en het strand weer een stuk schoner te krijgen. Zij hebben heel wat vuilniszakken en containers aan vuil opgeruimd.

De Dag van het Nationaal Park is een voorbeeld van een activiteit die zich in principe richt op alle bewoners van het gebied, maar waar –uiteraard- ook andere bezoekers welkom zijn. Het thema van dit jaar was: Ontdek onze natuurschatten.

Dit jaar vond de 21ste editie van de Europese Dag van het Nationaal Park plaats. Een record aantal Nationale Parken in Nederland deed mee en organiseerden speciale activiteiten op of rond 24 mei 2019. Deze 'Dag van het Nationaal Park' bood iedereen de gelegenheid om de bijzondere natuur van de Nationale Parken te ontdekken onder het motto 'Ontdek onze natuurschatten'.

De activiteiten richtten zich op verschillende doelgroepen: van activiteiten voor gezinnen met kinderen tot en met speciale activiteiten voor ouderen –eventueel met mantelzorgers- onder het motto: ouderen als schatbewaarders van de verhalen van het gebied.

In Nationaal Park Zuid Kennemerland is de speciaal voor de Dag van het Nationaal Park

ontworpen *natuurschatkaart* gelanceerd tijdens een intieme avondbijeenkomst op buitenplaats Elswout. Het doel van de natuurschatkaart is om bezoekers te inspireren en op zoek te laten gaan naar andere natuur- en landschapsschatten/iconen dan die ze al kennen.

In het kader van de dag van het Nationaal Park is een Weerribben-Wieden Cruise voor ouderen plus mantelzorgers georganiseerd: heerlijk varen en lunchen aan boord van de elektrische rondvaartboot (die een paar jaar geleden nog in De Biesbosch heeft rondgevaaren..) en onderwijl de verhalen van het gebied ophalen! Een geslaagde combinatie!

5. Brede publiek

Algemene communicatie Nationaal Park

Middels websites, sociale media, nieuwsbrieven, de Beleefweken en andere bijeenkomsten of activiteiten als Fête de La Nature en de Boomfeestdag worden honderdduizenden omwonenden en andere direct geïnteresseerden betrokken bij de Nationale Parken.

Het aantal bezoekers dat jaarlijks de Nationale Parken bezoekt ligt echter vele malen hoger maar een exact aantal is niet zo eenvoudig te bepalen. Een belangrijke rol voor de coördinator communicatie en educatie van deze parels van de Nederlandse natuur is het communiceren over het stelsel van Nederlandse Nationale Parken in het algemeen en over het 'eigen' Nationaal Park in het bijzonder. In vrijwel alle gevallen wordt samengewerkt met onder andere de lokale VVV organisaties, de regionale marketingbureaus en met bijvoorbeeld het NBTC.

Variatie aan communicatiemiddelen

Voor de verschillende doelgroepen zijn in de parken communicatiemiddelen ontwikkeld. Alle parken beschikken in ieder geval over een **website**. Ook via de websites van de terrein behorende organisaties en de andere partners wordt gecommuniceerd over het reilen en zeilen in het Nationaal Park. Een aantal Parken heeft ook een digitaal boekingssysteem voor excursies en/of scholenprojecten. Alle Parken beschikken over een **Twitteraccount** en bijna alle Parken zijn te vinden op **Facebook en/of Instagram of Snapchat**. Deze laatste vormen van communicatie lenen zich bij uitstek voor snelle communicatie over actuele ontwikkelingen.

Naast de digitale communicatievormen blijven de analoge vormen van communicatiemiddelen belangrijk en gewild. Per jaar worden –ondanks de goed bezochte websites– **honderdduizenden brochures, flyers, activiteitenkalenders en recreatiekranten** gedrukt en verspreid.

Deze uitgaven worden in ruime mate via de Bezoekerscentra, de Gastheren, de “VVV” kantoren, TIPS en via zogenaamde foldermarkten verspreid.

COMMUNICATIE EN EDUCATIE IN DE NATIONALE PARKEN

NATIONAAL PARK SCHIERMONNIKOOG

NATIONAAL PARK SCHIERMONNIKOOG

NATIONAAL PARK DE ALDE FEANEN

NATIONAAL PARK DE ALDE FEANEN

NATIONAAL PARK LAUWERSMEER

NATIONAAL PARK LAUWERSMEER

NATIONAAL PARK DE MEINWEG

NATIONAAL PARK DE MEINWEG

NATIONAAL PARK DRENTSCHE AA

NATIONAAL PARK DRENTSCHE AA

NATIONAAL PARK DE MAASDUINEN

NATIONAAL PARK DE MAASDUINEN

NATIONAAL PARK DE BIESBOSCH

NATIONAAL PARK DE BIESBOSCH

ivn NLDELTA

NL DELTA

ivn NLDELTA

NL DELTA

ivn

Nationaal Park
Weerribben-Wieden

NATIONAAL PARK WEERRIBBEN-WIEDEN

ivn

Nationaal Park
Weerribben-Wieden

NATIONAAL PARK WEERRIBBEN-WIEDEN

NATIONAAL PARK DRENTS-FRIESE WOLD

NATIONAAL PARK DRENTS-FRIESE WOLD

NATIONAAL PARK DE HOGE VELUWE

NATIONAAL PARK DE HOGE VELUWE

ivn

NATIONAAL PARK UTRECHTSE HEUVELRUG

ivn

NATIONAAL PARK UTRECHTSE HEUVELRUG

NATIONAAL PARK DUINEN VAN TEXEL

NATIONAAL PARK DUINEN VAN TEXEL

NATIONAAL PARK ZUID-KENNEMERLAND

NATIONAAL PARK ZUID-KENNEMERLAND

ivn

NATIONAAL PARK DE LOONSE EN DRUNENSE DUINEN

ivn

NATIONAAL PARK DE LOONSE EN DRUNENSE DUINEN

ivn

Grenspark Kalmthoutse Heide
Duurzaam Landschap - een natuur

Grenspark De Zoom- Kalmthoutse Heide

ivn

Grenspark Kalmthoutse Heide
Duurzaam Landschap - een natuur

Grenspark De Zoom- Kalmthoutse Heide

ivn

Nationaal Park
Oosterschelde

NATIONAAL PARK OOSTERSCHELDE

ivn

Nationaal Park
Oosterschelde

NATIONAAL PARK OOSTERSCHELDE

ivn

IVN
Natuur
Hollandse
Duinen

NATIONAAL PARK HOLLANDSE DUINEN i.o.

Nationaal
Park
Hollandse
Duinen

Educatiestrategie

17 oktober 2019

Waar natuur staat
en zee verbindt

ivn

IVN
Natuur
Hollandse
Duinen

NATIONAAL PARK HOLLANDSE DUINEN i.o.

ivn

Nieuw Land
Nationaal park

NATIONAAL PARK NIEUW LAND

ivn

Gezamenlijke bijscholing Limburgse parken

NATIONAAL PARK DE GROOTE PEEL

NATIONAAL PARK DE GROOTE PEEL

Bezoekadres

Plantage Middenlaan 2c
1018 DD Amsterdam
020 622 81 15
info@ivn.nl
ivn.nl

Postadres

Postbus 20123
1000 HC Amsterdam

Bank NL36ABNA0249086697
RSIN 813950326
KVK 34147938

*Algemeen Nut
Beogende Instelling*

ANBI